

Profilaktyka wykorzystywania seksualnego w Kościele katolickim

Ewa Kusz

Centrum Ochrony Dziecka, Akademia Ignatianum w Krakowie

Artykuł ma charakter przeglądowny. Przedstawia działania prewencyjne podejmowane w Kościele katolickim w związku z kryzysem ujawnień wykorzystywania seksualnego osób małoletnich przez duchownych. Charakteryzuje kroki podejmowane przez Stolicę Apostolską obowiązujące w całym Kościele katolickim. Następnie omawia ochronę dzieci i młodzieży w niektórych Kościołach lokalnych, zwłaszcza w USA, by na końcu przedstawić rozwój myślenia o prewencji w Kościele w Polsce. Analizując sposób wdrażania prewencji w Kościele, zauważa się, że pierwszy etap działań ma charakter prewencji interwencyjnej. Z czasem przechodzi się do działań profilaktycznych o charakterze uniwersalnym. Artykuł wskazuje również na pytania, na które należy odpowiedzieć, aby działania prewencyjne w Kościele były podjęte w sposób bardziej kompleksowy.

SŁOWA KLUCZOWE: WYKORZYSTANIE SEKSUALNE, KOŚCIÓŁ, PROFILAKTYKA

O mówienie zagadnienia profilaktyki wykorzystywania seksualnego w Kościele katolickim jest bardzo obszernym i wymagającym zadaniem. Jest tak dlatego, że mamy do czynienia z instytucją o bardzo długiej i nieprzerwanej historii oraz globalnej obecności. Brak jest opracowań, które w sposób systemowy podejmowałyby tematykę profilaktyki wykorzystania seksualnego w Kościele jako instytucji o charakterze globalnym. Istnieją wprawdzie dokumenty dotyczące prewencji, czy też pojedyncze opracowania opisujące systemy prewencji w poszczególnych państwach, ale dotyczą one tych krajów, w których kościelne działania prewencyjne są wprowadzane od wielu lat i uwzględniają działania podjęte w tym konkretnie kraju. Dotyczy to głównie krajów anglosaskich. W języku polskim takich opracowań nie ma, a wiedza na temat wykorzystywania seksualnego w Kościele w Polsce, jak również działań profilaktycznych podejmowanych przez Kościół, pochodzi głównie z doniesień medialnych dotyczących ujawnianych przypadków i nie ma charakteru systematycznego. Film dokumentalny braci Sekielskich pt. *Tylko nie mów nikomu*, który wzbudził wiele emocji, nie przyniósł pod tym względem przełomu. Dobrym tłem, na którym należy rozpatrywać i problematyzować zjawisko aktualnego wykorzystywania seksualnego w Kościele w Polsce, są wyniki badań retrospektywnych opublikowanych przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę w latach 2013 (Włodarczyk, Sajkowska, 2013) i 2018 (Włodarczyk, Makaruk, Michalski, Sajkowska, 2018). Jeśli chodzi o wstępne badanie skali zjawiska w wymiarze historycznym, to Konferencja Episkopatu Polski w marcu 2019 r. przedstawiła wyniki własnej kwerendy opracowane statystycznie przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego¹. Kwerenda dotyczyła znanych kuriom diecezjalnym i zakonnym w Polsce przypadków wykorzystywania seksualnego

---

1 https://cod.ignatianum.edu.pl/images/Dokumenty_w_PDF/ISKK_Wyniki_Kwerendy_opracowanie_final.pdf. Por. podsumowanie: <https://ekai.pl/dane-nt-wykorzystywania-seksualnego-osob-maloletnich-przez-duchownych/>.

małoletnich zgłoszonych instytucjom kościelnym od roku 1990 do 30 czerwca 2018 r. Jej wyniki obejmują ujawnione przez diecezje i jurysdykcje zakonne 382 przypadki wykorzystania seksualnego osób małoletnich do ukończenia 15 r.ż. oraz od ukończenia 15 r.ż., ale przed ukończeniem 18 r.ż. Najstarszy zgłoszony czyn został popełniony w 1950 r. Należy oczekiwać, że badanie nie tylko skali zjawiska, ale i innych parametrów potrzebnych do budowania systemu prewencji, będzie kontynuowane. Sam Kościół powinien szybko zrozumieć, że leży to w jego własnym interesie.

Wykorzystywanie seksualne małoletnich w historii Kościoła było już od dawna oficjalnie tematyzowane nie tylko pod względem etyki, lecz także z punktu widzenia wychowawczego. Chrześcijaństwo rodzi się i rozprzestrzenia najpierw w basenie Morza Śródziemnego i pozostaje pod niemałym wpływem kultury grecko-rzymskiej, z którą mierzy się również w sferze obyczajowej. Świadczą o tym przede wszystkim same ewangelie i pisma wczesnochrześcijańskie, jak choćby *Didache*² oraz postanowienia Synodu w Elwirze (IV w.). Synod ten bardzo surowo potraktował temat kontaktów seksualnych z małoletnimi chłopcami, odmawiając świeckim i duchownym sprawcom komunii nawet na łożu śmierci. Cała uwaga Synodu koncentrowała się na „gorszącym” zachowaniu sprawców i na wymierzeniu im kościelnej kary. Za krzywdę uważano zgorszenie dziecka. Inne skutki krzywdzące pozostawały całkowicie poza uwagą Kościoła, co odpowiadało ówczesnej wiedzy o psychologii człowieka. Innym wątkiem pozostającym w związku z profilaktyką, wartym szerszego opracowania przez historyków, są uregulowania w powstających przez wieki zakonach i zgromadzeniach

---

2 *Nauka dwunastu apostołów* (pierwsza połowa II w.), zawiera wyraźny zakaz wykorzystywania seksualnego małoletnich chłopców. Kościół pierwotny nie tolerował wśród ochrzczonych praktyk pogańskich uzasadnianych teoretycznie przez klasyczną myśl grecką i był świadomy problemów, jakie przenikały do wspólnot chrześcijańskich z dominującej kultury greckiej.

zakonnych, które w swoją działalność formacyjną oraz edukacyjną mają wpisane elementy zapobiegania wykorzystywaniu seksualnemu³.

Skoro w historii Kościoła wykorzystywanie seksualne było już od tak dawna tematyzowane, to tym bardziej nieuniknione jest pytanie o błędy, jakie ujawnił obecny kryzys związany z wykorzystywaniem seksualnym małoletnich, zwłaszcza przez duchownych.

Chociaż odpowiedź na to pytanie nie jest celem tego artykułu, to jednak powinno ono zostać sformułowane, aby współczesny kryzys został umiejscowiony w kontekście misji Kościoła. Przedmiotem tego przedłożenia są aktualne działania profilaktyczne podejmowane przez Kościół katolicki w związku z jego misją.

Po wyjaśnieniu pojęć używanych w tym artykule i przedstawieniu elementów samorozumienia Kościoła istotnych dla referowanej tematyki zajmiemy się więc głównie:

1. działaniami Stolicy Apostolskiej w zakresie prewencji wykorzystywania seksualnego osób małoletnich,
2. prewencją w kościołach w niektórych krajach poza Polską,
3. profilaktyką wykorzystywania seksualnego w Kościele w Polsce.

---

3 Tak np. system pedagogiczny św. Jana Bosko, założyciela salezjanów nazywany jest systemem zapobiegawczym, uprzedzającym albo prewencyjnym. Elementy prewencji znajdują się także w innych systemach wychowawczych lub w normach regulujących działalność wychowawczą, przedstawionych przez założycieli i założycielki zakonów męskich i żeńskich.

Definicje

Pojęcie *wykorzystanie seksualne* ma wiele znaczeń, gdyż w propozycjach teoretyków i praktyków zajmujących się tym zjawiskiem istnieją różnice w określeniu cech ofiary i sprawcy oraz rodzaju relacji pomiędzy nimi, jak również w określeniu aktywności, uznanej za wykorzystanie seksualne (por. Beisert, 2004, 2012; Czub, 2015). Dla potrzeb niniejszego artykułu przyjmuję definicję Światowej Organizacji Zdrowia. W definicji tej wykorzystywanie seksualne dziecka to:

włączanie dziecka w aktywność seksualną, której nie jest ono w stanie w pełni zrozumieć i udzielić na nią świadomej zgody i/lub na którą nie jest dojrzałe rozwojowo i nie może zgodzić się w ważny prawnie sposób i/lub która jest niezgodna z normami prawnymi lub obyczajowymi danego społeczeństwa. Z wykorzystywaniem seksualnym mamy do czynienia, gdy taka aktywność wystąpi pomiędzy dzieckiem a dorosłym, lub dzieckiem a innym dzieckiem, jeśli te osoby ze względu na wiek bądź stopień rozwoju pozostają w relacji opieki, zależności, władzy. Celem takiej aktywności jest zaspokojenie potrzeb innej osoby. Aktywności taka może dotyczyć:

1. namawiania lub zmuszania dziecka do angażowania się w prawnie zabronione czynności seksualne;
2. wykorzystywanie dziecka do prostytucji lub innych prawnie zakazanych praktyk o charakterze seksualnym;
3. wykorzystywanie dziecka do produkcji materiałów lub przedstawień o charakterze pornograficznym. (Sajkowska, 2002, s. 3)

Również pojęcie *profilaktyka* ma wiele znaczeń, gdyż już sam jego zakres jest szeroki⁴. Na potrzeby tego artykułu odniosę się jedynie do

---

4 „Słowo «profilaktyka» pochodzi od greckiego *phylax*, będącego odpowiednikiem słowa «stróż», oraz *prophylaktikos*, czyli «zabezpieczający»”. (Kowalczewska-Grabowska, 2013, s. 73)

tych znaczeń tego pojęcia, które zawarte są w pedagogice resocjalizacyjnej, w której profilaktyka „obejmuje swoim znaczeniem całokształt działań, które mają na celu zapobieganie niekorzystnym zjawiskom” (Szlązak, Szlązak, 2010, s. 11), w tym wypadku czynnościom podpadającym pod definicję wykorzystywania seksualnego.

Pojęcie *profilaktyka* w piśmiennictwie stosuje się zamiennie z pojęciem *prewencja*, które jest znacznie częściej używane w nazewnictwie kościelnym, gdy mowa o przeciwdziałaniu niepożądanym zjawiskom. W tym artykule będą używać zamiennie obydwu określeń.

Tak jak są różne definicje i koncepcje pojęcia profilaktyka, tak istnieje kilka różnych typów i poziomów profilaktyki. Mamy klasyczny model Caplana (1964), który odnosi się do ofiary. Jest również model Gordona (1983), wskazujący na grupy osób, do których są kierowane działania prewencyjne. W zależności od tych grup mamy do czynienia z prewencją uniwersalną, selektywną lub wskazującą. Poza tym wyróżnia się także model społeczno-ekologiczny, który bierze pod uwagę perspektywę socjologiczną, poczynając od jednostki i jej relacji z najbliższym kręgiem osób, aż do przejścia na poziom całego społeczeństwa (Zollner, 2017). W polskim piśmiennictwie Wroczyński (1974) używa określeń profilaktyka pobudzająca i hamująca. Profilaktyka pobudzająca ma za zadanie wspierać pozytywny rozwój jednostki, a zadaniem profilaktyki hamującej jest hamowanie tego, co może stanowić potencjalne zagrożenie. Istnieje również rozróżnienie na profilaktykę uprzedzającą i objawową. Celem tej pierwszej jest przeciwdziałanie zjawiskom, które jeszcze nie wystąpiły, a celem drugiej jest podjęcie działań, gdy już obserwujemy występowanie niepożądanych zjawisk (Kowalczevska-Grabowska, 2013).

Kościół czy instytucja Kościoła

Tematyka prewencji wykorzystania seksualnego w Kościele wymaga również określenia tego, co mamy na myśli, mówiąc *Kościół katolicki*. Czy chodzi o globalną instytucję zarządzaną z Watykanu, czy o wspólnotę ludzi wierzących. To rozróżnienie jest istotne – także w zakresie prewencji – dlatego, że wskazuje na poziomy zaangażowania i przyjęte koncepcje działania. Jeśli podejmiemy do Kościoła jedynie jako do instytucji, to wystarczające byłyby działania o charakterze prawnym (w tym odszkodowawcze) i prewencyjne ukierunkowane na osoby skrzywdzone i na grupę, z której rekrutują się sprawcy, oraz zbudowanie systemu prewencji na poziomie profilaktyki uniwersalnej. Są one jednak niewystarczające, głównie dlatego, że działania profilaktyczne w takim ujęciu byłyby ograniczone jedynie do dwóch jasno określonych grup - do „funkcjonariuszy” kościelnych jako potencjalnych lub aktualnych sprawców oraz do małoletnich zaangażowanych w działalność kościelną jako ich potencjalnych lub faktycznych ofiar. Celem działań prewencyjnych w Kościele nie jest natomiast jedynie ochrona osób małoletnich przed „funkcjonariuszami” kościelnymi, ale podjęcie takich działań, aby ochronić wszystkie dzieci, gdziekolwiek są krzywdzone (Franciszek, 2017).

Niewystarczające jest to również dlatego, że ograniczenie Kościoła jedynie do wymiaru instytucjonalnego, nawet o charakterze globalnym, nie wyczerpuje wszystkich wymiarów prewencji, gdyż nie odnosi się do istotowej przyczyny, dla której Kościół istnieje, a którą jest wiara w Boga i jej przekaz. Nie uwzględnia zatem istotnego wymiaru Kościoła jako wspólnoty wiary. Bardzo wyraźnie na ten temat pisze papież emeryt Benedykt XVI w swoim niedawnym eseju *Kościół a skandal wykorzystywania seksualnego* (Benedykt XVI, 2019). Według papieża emeryta bez tego podstawowego odniesienia do wiary w Boga, jak również do

wizji Kościoła jako wspólnoty wierzących, nie jest możliwe rozwiązanie w Kościele kryzysu wykorzystywania seksualnego osób małoletnich (por. Kusz, 2020). Wymaga to refleksji teologicznej. Zollner twierdzi, że zadanie teologów polegałoby na podjęciu refleksji nad obecnością zła, nad jego wszystkimi konsekwencjami dla osób skrzywdzonych i ich najbliższych, jak również dla całego Kościoła. Teologowie powinni podjąć refleksję nad rolą kapłana w aktualnym świecie, nad tym, jak to było możliwe, że przełożeni kościelni nieadekwatnie odpowiadali na zgłoszenia wykorzystania seksualnego oraz nad rolą Kościoła w zmieniającym się świecie (Zollner, 2018).

Jest potrzeba refleksji nad naturą Kościoła i jego misji w kontekście kryzysu związanego z wykorzystywaniem seksualnym osób małoletnich ze względu na motywację działań prewencyjnych. Chociaż nie podejmuję szczegółowo tego wątku teologicznego, to wspominam o nim, aby być świadomym, że opisywane poniżej działania prewencyjne nie wyczerpują tego, co Kościół robi – czy też powinien robić – aby chronić dzieci i młodzież przed wykorzystaniem seksualnym.

Mówiąc o wymiarze instytucjonalnym Kościoła, trzeba mieć świadomość, że na świecie mamy ok. 1,3 mld osób deklarujących się jako przynależnych do Kościoła katolickiego, że mieszkają oni w około 200 państwach o różnej kulturze i różnej świadomości, jeśli chodzi o ochronę dzieci i młodzieży. Poza tym Kościół katolicki prowadzi na świecie ponad 220 tys. szkół, ok. 1450 uniwersytetów, nie licząc przedszkoli, instytucji opiekuńczo-wychowawczych i szpitali (Zollner, 2017). Prewencja powinna też obejmować i dotyczyć wszystkich działań duszpasterskich z dziećmi i młodzieżą, które prowadzą zakony, parafie, ruchy i inne. Nie jest więc możliwe, stworzenie jednego systemu, który mógłby funkcjonować we wszystkich instytucjach kościelnych i prowadzonych pod auspicjami Kościoła. Powinniśmy więc mówić o działaniach Kościoła na poziomie powszechnym oraz na poziomie lokalnym.

W następnych częściach artykułu przedstawię działania Stolicy Apostolskiej w zakresie prewencji, dam przykład kilku rozwiązań, które występują w innych krajach, by w końcu przejść do tego, co Kościół katolicki w Polsce robi, jeśli chodzi o profilaktykę wykorzystywania seksualnego osób małoletnich.

Działania Stolicy Apostolskiej w zakresie prewencji wykorzystywania seksualnego

Działania prewencyjne Stolicy Apostolskiej mają przede wszystkim charakter prawny. Można je zaliczyć do prewencji interwencyjnej (objawowej/hamującej). Od roku 2001 weszły w życie i kilkakrotnie były nowelizowane normy dotyczące zgłaszania czynów wykorzystania seksualnego osób małoletnich przez osoby duchowne, ogólne zasady pomocy osobom skrzywdzonym, sposób postępowania ze sprawcami, odpowiedzialność przełożonych oraz współpraca z organami państwowymi⁵.

W 2014 r. Papież Franciszek powołał Papieską Komisję ds. Ochrony Małoletnich, która – będąc ciałem doradczym – ma na celu proponowanie odpowiednich inicjatyw w celu ochrony dzieci i młodzieży. Komisja składa się z 17 członków pochodzących ze wszystkich kontynentów. Przewodniczy jej amerykański kard. Shean O. Malley OFM Cap. Komisja koncentruje się na trzech kierunkach działań w zakresie pomocy osobom skrzywdzonym, formacji i edukacji oraz doskonalenia prawa kościelnego. Grupa zajmująca się formacją i edukacją podejmuje oraz inspiruje działania na skalę międzynarodową w zakresie profilaktyki uniwersalnej. Profilaktyka interwencyjna jest natomiast przedmiotem działań koncentrujących się na tematyce prawnej i na kontaktach z osobami skrzywdzonymi⁶.

Z Papieską Komisją ds. Ochrony Małoletnich współpracuje *Centre for Child Protection* (CCP) utworzone przy Uniwersytecie Gregoriańskim

---

5 Wszystkie dokumenty są dostępne na stronie Stolicy Apostolskiej http://www.vatican.va/resources/index_en.htm i na stronie Centrum Ochrony Dziecka: <https://cod.ignatianum.edu.pl/wypowiedzi-kosciola/stolica-apostolska.html>.

6 http://www.protectionofminors.va/content/tuteladeiminori/it/sezione-chi_siamo/pagina-missione.html.

w Rzymie, aby kształcić kadre dla tych rejonów świata, które same temu zadaniu nie są w stanie sprostać. Kieruje nim prof. Hans Zollner SJ. Centrum powstało w 2012 r. i przez pewien czas miało siedzibę w Monachium. Obecnie jest częścią Instytutu Psychologii Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego⁷. Centrum oferuje trzy typy programów edukacyjnych. Pierwszym jest program e-learningowy dostępny w pięciu językach: angielskim, niemieckim, hiszpańskim, francuskim i włoskim. Drugi to pięciomiesięczny, stacjonarny program w zakresie ochrony dzieci i młodzieży. Jest to interdyscyplinarny akademicki program przeznaczonych dla osób, które będą się zajmować profesjonalnie profilaktyką wykorzystywania seksualnego osób małoletnich w swoich środowiskach i krajach. Trzecią propozycją są dwuletnie studia licencjackie z dwoma specjalizacjami – prewencyjną i interwencyjną. Studenci pochodzą z bardzo wielu państw, przede wszystkim z tych, gdzie nie istnieje jeszcze system prewencji ani w Kościele, ani w społeczeństwie. Wracając do siebie, są promotorami budowania prewencji nie tylko w strukturach Kościoła, ale również w państwach, w których pracują. Szczególnie ważne jest to w krajach afrykańskich, w których wykorzystywanie seksualne jako problem społeczny i plemienny jest dopiero odkrywane. Innym polem działalności CCP jest zaangażowanie szkoleniowo-edukacyjne w różnych krajach całego świata skierowane głównie do liderów kościelnych, które prowadzą pracownicy centrum, na czele z odpowiedzialnym za jego działalność prof. Zollnerem SJ (Zollner, 2017).

Z inicjatywy Stolicy Apostolskiej i CCP w 2017 r. odbył się w Rzymie światowy kongres pt. *Child Dignity in the Digital World*, który zgromadził międzynarodowe grono ekspertów zajmujących się problematyką wykorzystywania seksualnego osób małoletnich w internecie, jak również zarządzających cyfrowym światem. Celem konferencji było omówienie

---

7 <https://childprotection.unigre.it/>.

zagrożeń i wyzwań związanych z epoką cyfrową, ich wpływem na godność dzieci oraz podjęcie adekwatnych działań, aby chronić dzieci i młodzież przed zagrożeniami w świecie cyfrowym. Konferencja zakończyła się deklaracją⁸ i międzynarodową współpracą w projekcie pt. *Child Dignity Alliance*⁹. W projekcie uczestniczą również przedstawiciele Watykanu. Kongres miał swój ciąg dalszy w roku 2018 w Abu Dhabi¹⁰ i w roku 2019 w Watykanie¹¹.

Zupełnie nową inicjatywą, będącą dopiero w fazie początkowej, jest *Global Safeguarding Alliance* (GSA). Ta inicjatywa ma łączyć instytucje akademickie, dydaktyczne i badawcze zajmujące się problematyką wykorzystywania osób małoletnich, promujące wiedzę oraz międzynarodową wymianę w zakresie ochrony i zapobiegania wykorzystywaniu dzieci, młodzieży oraz innych osób chronionych.

Wśród działań na poziomie profilaktyki uniwersalnej podjęto również refleksję nad formacją kapłańską. Owocem tej refleksji i działań jest nowy dokument watykański przekazujący wnioski z kryzysu związanego z wykorzystywaniem seksualnym małoletnich w Kościele do konferencji biskupich i zobowiązujący je do wprowadzenia zmian w formacji seminarnej (Kongregacja ds. Duchowieństwa, 2016, pkt. 202). Co roku Stolica Apostolska w ramach formacji nowo mianowanych biskupów organizuje również szkolenia w tym zakresie.

Podsumowując, można stwierdzić, że działania Stolicy Apostolskiej w zakresie prewencji od 2001 r. odnosiły się do profilaktyki skupionej

---

8 <https://www.childdignity.com/blog/declaration-of-rome>.

9 <https://www.childdignity.com/our-story>.

10 Konferencja ta również zakończyła się deklaracją: <https://static1.squarespace.com/static/5a4d5d4e7131a5845cdd690c/t/5c41e8b30e2e72ac47386e40/1547823283601/Interfaith+Alliance.Declaration+of+Abu+Dhabi+-+20+Nov+2018+%281%29.pdf>.

11 Konferencja ta miała tytuł: *Promoting Digital Child Dignity from Concept to Action*.

na działaniach normatywnych regulujących obowiązek zgłaszania i normujących prowadzenie zgłoszonych spraw, gdy wykorzystanie seksualne już się wydarzyło. Ten proces zmian prawnych trwa. Wydane normy obowiązują w każdym Kościele lokalnym. Od 2012 r. Watykan poszerzył natomiast swoje działania profilaktyczne o profilaktykę uniwersalną skupioną przede wszystkim na promowaniu oraz podejmowaniu szerokich działań edukacyjnych w zakresie ochrony dzieci i młodzieży.

Bardzo trudno dokonuje się zmian w tak globalnej instytucji, jaką jest Kościół katolicki, gdyż wymaga to działań ukierunkowanych ze strony Stolicy Apostolskiej, a potem kolejno realizacji wskazanych kierunków działań w poszczególnych państwach, w których Kościół jest obecny. Tym, co korzystnie wyróżnia działania prewencyjne Kościoła, jest granica wieku – bezwzględna ochrona osób małoletnich poniżej 18 r.ż., jak również ochrona osób bezradnych. Należy też podkreślić coraz szerzej rozwijające się działania edukacyjne w zakresie prewencji w krajach, w których nie tylko takie systemy nie istnieją, lecz także nie ma kultury ochrony dzieci, np. w państwach afrykańskich czy w Ameryce Łacińskiej. Ważnym dokonaniem jest również zainicjowanie szerokiej współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony dzieci i młodzieży w świecie wirtualnym. Słabą stroną są długo trwające przygotowania do potrzebnych zmian w karnym prawie kanonicznym, które powinny zostać podjęte, szczególnie jeśli chodzi o reformę karnego procesu kanonicznego. Opóźnienie w tym zakresie jest przyczyną rosnącego niezrozumienia dla działań Kościoła¹².

---

12 Ciekawe refleksje na ten temat można przeczytać po uniewinnieniu kard. G. Pella przez Sąd Najwyższy w Australii (Allen, 2020; Altieri, 2020).

Profilaktyka w Kościołach lokalnych

Patrząc na sytuację w różnych rejonach świata, widać wyraźnie, że między społeczeństwami w poszczególnych krajach i w konsekwencji także między Kościołami lokalnymi, które w nich żyją i działają, istnieje duża nierównoczesność, jeśli chodzi o podejmowanie działań w zakresie ochrony dzieci i młodzieży przed wykorzystaniem seksualnym. Schemat, jaki się powtarza w kolejnych krajach w środowisku Kościoła katolickiego, jest mniej więcej taki sam.

Poszczególne kościoły nie podejmują działań profilaktycznych uprzedzających, ucząc się na błędach innych. Czynią to wtedy, gdy są do tego zmuszone przez pojawiające się ujawnienia przypadków we własnych szeregach. Konkretnie działania zaczynają się od profilaktyki objawowej, interwencyjnej, której celem jest reakcja na ujawnioną krzywdę osób małoletnich. Słusznie uruchamia się wtedy procedury dotyczące zgłoszeń, postępowania ze sprawcami i pomocy osobom skrzywdzonym. Działania te przechodzą najpierw szybką ewolucję – od tworzenia dokumentów i formułowania zasad postępowania do ścisłego ich przestrzegania. Na tym etapie trudno mówić o faktycznej trosce czy empatii wobec osób skrzywdzonych. Nie ma tu również zajęcia się sprawcą. Jest to etap, na którym istotne są procedury oraz „poprawne załatwienie sprawy”. Można więc powiedzieć, że jest to jakiś pierwszy element prewencji interwencyjnej, oparty na przestrzeganiu procedur prawnych.

Na drugim etapie inicjowane są działania, które poszerzają ten sposób postępowania. Zaczyna się troska o osoby skrzywdzone, a w niektórych państwach podejmuje się również działania resocjalizacyjne wobec sprawców. Równocześnie następuje wdrożenie profilaktyki uprzedzającej (uniwersalnej), której celem jest to, aby przez budzenie świadomości zapobiegać ewentualnemu krzywdzeniu osób

małoletnich. Działania prewencyjne polegają przede wszystkim na pracy edukacyjnej skierowanej najpierw do osób duchownych i innych pracowników kościelnych jako podmiotów wychowawczych. Formułuje się kodeksy zachowań, czyli określa się zasady oraz wymagania wobec osób dorosłych pracujących z dziećmi i młodzieżą. Edukuje się pracowników (duchownych i świeckich) w zakresie ochrony dzieci i młodzieży, określa się wymagania wobec osób, które mogą taką pracę czy zaangażowanie wolontariackie podjąć.

Na kolejnych etapach wdrażana jest już szeroka polityka ochrony dzieci i młodzieży w różnych typach instytucji, jak szkoły czy parafie na terytorium będącym pod jurysdykcją diecezji zrzeszonych w krajowej konferencji episkopatu. Tę politykę wdrażają również zakony działające na tym samym terytorium, przy czym zakony międzynarodowe zwykle korzystają z doświadczeń wspólnot w innych krajach. Buduje się struktury nie tylko potrzebne do zgłaszania przypadków, ale również do promowania i wdrażania systemów prewencji. Jest to opisane w dokumentach poszczególnych episkopatów, diecezji lub zakonów¹³. Nie ma jednej metody, która byłaby przyjęta przez wszystkie Kościoły lokalne. Czasami, jak np. w Szkocji i Irlandii, jest to program przygotowany przez zespół ds. ochrony dzieci i młodzieży przy konferencji episkopatu i wcielany w poszczególnych diecezjach tego kraju. Gdzie indziej diecezje, czerpiąc z zasad ogólnych opracowanych i przyjętych przez krajową konferencję episkopatu, przygotowują i realizują własne programy profilaktyczne, a ich działania są na różne sposoby monitorowane na szczelbu konferencji episkopatu. Tak jest np. w USA i w Niemczech,

Zasadniczo polityka ochrony dzieci i młodzieży konstruowana jest w oparciu na powszechnie uznawanych standardach ochrony,

---

13 Dokumenty te są dostępne na stronach poszczególnych episkopatów, zakonów i diecezji.

dostosowanych do warunków i potrzeb danej jednostki kościelnej. Obejmują one następujące elementy (Applewhite, 2016):

- zasady prewencji, które odnoszą się do konkretnych wytycznych oraz programów;
- „kodeksy zachowań” – wskazówki i wymagania dotyczące interakcji pomiędzy dorosłymi i dziećmi;
- procedury w przypadku zaistnienia wykorzystania seksualnego i sposób raportowania;
- programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży;
- pomoc osobom skrzywdzonym i ich najbliższym;
- współpraca z rodzinami;
- procedury w przypadku niewłaściwych zachowań, które mogą już być *groomingiem*, ale nie są jeszcze wykorzystaniem seksualnym.

Systemy prewencji są konstruowane wprost w oparciu na tych standardach ochrony dzieci i młodzieży albo standardy te są uwzględnione w programie, ale nie ma do nich bezpośredniego odniesienia. Jednym z nowszych i ciekawszych programów polityki prewencji jest dokument Episkopatu Szkocji pt. *In Gods Image*¹⁴.

Wśród działań prewencyjnych zarówno na poziomie krajowym, jak i diecezjalnym podejmuje się również rewizję formacji seminaryjnej kandydatów do kapłaństwa oraz stałej formacji księży.

---

14 <https://www.bcos.org.uk/Portals/0/In%20Gods%20Image%20WEB.pdf>.

Przykład systemu prewencji w Kościele w USA

Kościół w Stanach Zjednoczonych jako pierwszy podjął systematyczną pracę profilaktyczną w zakresie ochrony dzieci i młodzieży przed wykorzystaniem seksualnym. Pierwszy obligatoryjny amerykański dokument pt. *Charter for the Protection of Children and Young People* został zatwierdzony w 2002 r. pod wpływem fali ujawnień rozpoczętej publikacjami dziennika *Boston Globe*. Dokument ten był już kilkakrotnie nowelizowany. Jego aktualną wersję¹⁵ zatwierdzono w 2018 r. Opisano w nim m.in. procedury, które należy podjąć, gdy nastąpi już czyn karalny, oraz zalecenia, które wynikają z profilaktyki uniwersalnej. W 12 artykułach tego dokumentu jest mowa o tym, że programy profilaktyczne, których celem jest tworzenie „bezpiecznych środowisk” dla dzieci i młodzieży, należy prowadzić wspólnie z rodzicami, władzami cywilnymi, wychowawcami i organizacjami społecznymi. Trzeba więc zapewnić edukację małoletnich, rodziców, pracowników, wolontariuszy i innych osób dotyczącą ochrony dzieci i młodzieży, aby zapewnić im „bezpieczne środowisko”. Należy również przedstawić standardy, które powinny być zachowywane w relacji między dorosłymi i dziećmi.

W Kościele w USA każda osoba zatrudniona lub podejmująca wolontariat w Kościele i mogąca mieć kontakt z dziećmi i młodzieżą musi przejść szkolenie w zakresie ich ochrony. Każda instytucja kościelna musi przedstawić obowiązujące w tej jednostce standardy ochrony dzieci i młodzieży, których respektowanie jest co roku poddawane centralnemu audytowi. Istnieją programy szkoleniowe

---

15 <http://www.usccb.org/issues-and-action/child-and-youth-protection/upload/Charter-for-the-Protection-of-Children-and-Young-People-2018-final.pdf>.

przygotowane przez specjalnie do tego celu powołane profesjonalne, prywatne instytucje jak *Virtus*¹⁶ i *Praesidium*¹⁷. Istnieją również programy autorskie. Co roku każdy współpracownik, duchowny i świecki, poza początkowym szkoleniem w zakresie ochrony dzieci i młodzieży musi przejść jeden dzień szkolenia, aby móc dalej z nimi pracować. W ten sposób zostało przeszkolonych ponad 5 mln osób. Jak czytamy w dokumencie Konferencji Episkopatu USA, polityka ochrony dzieci i młodzieży jest omawiana z rodzicami dzieci. Większość instytucji kościelnych ma również własne programy do pracy z rodzicami, jak również programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży na różnych etapach ich życia. Systematycznie odbywają się szkolenia dla osób odpowiedzialnych w danych jednostkach kościelnych za prewencję.

Wśród programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży na uwagę zasługuje program przygotowany przez archidiecezję Omaha, który jest stosowany w ponad 40 diecezjach w USA i w Kanadzie. Jest to program katechetyczny przeznaczony dla 12 poziomów nauczania dzieci i nastolatków od 6 do 18 r.ż., zatytułowany *Circle of Grace*. Wraz z programem dla osób małoletnich przygotowane są scenariusze spotkań z rodzicami na każdym z poziomów nauczania. Program ten nie tylko opiera się na antropologii chrześcijańskiej, ale w swoim przekazie wprost odnosi się do treści religijnych. Autorzy programu wskazują na następujące zasady, na których program się opiera:

- Istotną zasadą, na której program buduje, jest wiara w obecność i pomoc Boga w życiu człowieka.
- Odniesienie do Boga pomaga wzmacniać w codziennym życiu wzajemny szacunek i umiejętność dokonywania wyborów.

---

16 https://www.virtusonline.org/virtus/protecting_children.cfm.

17 <https://website.praesidiuminc.com/wp/>.

- Podstawowe powołanie każdego człowieka to powołanie do świętości, rozumiane jako powołanie z miłości i do miłości. Ta prawda pomaga troszczyć się o siebie i o drugiego człowieka.
- Rozróżnienie między dotykiem „bezpiecznym” a „ryzykownym” ma pomóc dzieciom i młodzieży chronić własne oraz cudze granice.
- Holistyczne podejście do osób małoletnich ma pomóc w rozpoznawaniu niewygodnych sytuacji na długo przed pojawieniem się niewłaściwego dotyku.
- Określenie, które osoby dorosłe są dla dzieci i młodzieży bezpieczne oraz zaufane.
- Aktywnymi współpracownikami w programie są rodzice (Circle of Grace, 2018).

Kościół amerykański przeprowadził również analizę przyczyn, dla których było i jest możliwe wykorzystywanie seksualne wewnątrz Kościoła. Specjaliści z niezależnego instytutu badawczego *John Jay College for Criminal Justice* przebadali akta 97% jurysdykcji diecezjalnych i zakonnych z lat 1950–2002. Wyniki, analizy i wnioski zawarto w czterech tomach. Ostatnim z nich, opublikowanym w 2011 r., jest aktualizacja tomu z roku 2004 (*The Causes and Context of Sexual Abuse of Minors by Catholic Priests in the United States 1950–2010*).

W 2012 r. *National Review Board*, nadzorujący m.in. realizację programów ochrony dzieci i młodzieży w Kościele amerykańskim, zlecił zebranie i przeanalizowanie opinii niezależnych specjalistów nt. skuteczności dotychczasowych programów budowania bezpiecznych środowisk w Kościele katolickim w USA. Rezultaty tej analizy zostały zebrane i opublikowane¹⁸. Szczególną wartością programów budujących

---

18 <http://www.usccb.org/issues-and-action/child-and-youth-protection/upload/Safe-Environment-White-Paper-FINAL.pdf>.

bezpieczne środowiska jest w opinii ekspertów aktywny udział milionów dzieci i nastolatków oraz ich rodziców w tych programach. Nie dają one oczywiście pewności, że sprawcy nie będą próbowali szukać ofiar, wzmacniają jednak dzieci i młodzież, ucząc ich ochrony własnych granic i rozmowy o niepokojących ich zdarzeniach z rodzicami lub innymi zaufanymi dorosłymi.

Podsumowując, system prewencji interwencyjnej w Kościele w Stanach Zjednoczonych został wprowadzony powszechnie dopiero wtedy, gdy wybuchł skandal wywołany publikacjami w *Boston Globe*, mimo że wcześniej były już opracowania dotyczące wykorzystywania seksualnego przez duchownych Kościoła katolickiego oraz materiały szkoleniowe. Wprowadzone w 2002 r. rozwiązania były szczegółowe i skuteczne, jednak z perspektywy czasu okazały się niewystarczające, gdyż nie uwzględniono w nich odpowiedzialności przełożonych i innych osób decyzyjnych w Kościele w USA. Wprowadzony system prewencji uniwersalnej opracowany w konsultacji ze specjalistami jest natomiast uznawany w USA za bardzo dobry. Do niektórych programów przystępują również niekatolickie wspólnoty chrześcijańskie.

System prewencji w Kościele w Niemczech

Drugi przykład systemu prewencji, który pokrótce przedstawię, to system przyjęty w Kościele w Niemczech. Wygląda on inaczej niż w innych państwach, gdyż od wybuchu kryzysu związanego z falą ujawnień od lutego 2010 r., działania Kościoła katolickiego w Niemczech były zintegrowane z działaniami państwa, Kościoła ewangelickiego oraz najważniejszych organizacji społecznych, które pracują z dziećmi i młodzieżą. Z inicjatywy rządu federalnego ogłoszonej już w marcu został zwołany okrągły stół, którego uczestnicy przy udziale specjalistów opracowali wspólną odpowiedź na problem społeczny wykorzystywania seksualnego małoletnich. Praca ta trwała do końca listopada 2011 r. Za inicjatywą rządu federalnego nie stał jakiś polityczny pakt z Kościołem katolickim, tylko rozpoznanie, że kryzys w Kościele jest częścią problemu społecznego, który dojrzał do tego, by się z nim zmierzyć.

Wkrótce po opublikowaniu w roku 2001 listu apostolskiego *motu proprio* przez papieża Jana Pawła II, ogłaszającego normy postępowania w wypadkach ciężkich przestępstw zarezerwowanych do osądu przez Kongregację Nauki Wiary, w tym również przestępstw wykorzystywania seksualnego popełnionych przez duchownych na szkodę osób małoletnich¹⁹, Kościół katolicki w Niemczech przygotował własne wytyczne i w każdej diecezji oraz w jurysdykcjach zakonnych utworzono podstawowe struktury do przyjmowania ewentualnych zgłoszeń o podejrzeniu popełnienia przestępstw wykorzystania seksualnego przez duchownych. Do 2010 r. zgłoszeń było niewiele. Fala ujawnień rozpoczęła się w lutym 2010 r. i od tego momentu podjęto działania w zakresie prewencji interwencyjnej, jak również zaczęto

---

19 Chodzi o dokument pt. *Sacramentorum sanctitatis tutela* [O ochronie świętości sakramentów] promulgujący *Normy dotyczące najcięższych przestępstw w Kościele* [Normae de gravioribus delictis].

przygotowywać materiały szkoleniowe dla osób z dziećmi i młodzieżą. W 2010 r. na posiedzeniu plenarnym Konferencja Episkopatu Niemiec postanowiła realizować cztery zadania:

1. przyjąć odpowiedzialność za to, co się stało w przeszłości,
2. zrewidować istniejące procedury,
3. wzmocnić działania prewencyjne,
4. odkryć prawdę o tym, co się stało.

Zbudowano nowe struktury tak na poziomie ogólnoniemieckim, jak i w poszczególnych diecezjach. Państwo i Kościół uruchomiły dwie gorące linie, aby ułatwić ofiarom uzyskanie porady odnośnie do zgłoszenia krzywdy, niezależnie od tego, gdzie jej doświadczyły. Obydwa telefony działały nieco ponad 2,5 roku i zostały zamknięte, bo stopniowo zgłoszenia wygasły. Dość szybko powstały programy szkoleniowe dla osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w edukacji, ośrodkach opiekuńczo-wychowawczych, szpitalach itp. Rząd sfinansował profesjonalny kurs e-learningowy nt. prewencji i interwencji w przypadkach wykorzystania osób małoletnich. W marcu 2011 r. Konferencja Episkopatu Niemiec wyasygnowała 500 tys. euro jako fundusz początkowy dla stworzenia systemu prewencji. W latach 2011–2014 powstały 43 projekty prewencyjne w formie szkoleń, wykładów, seminariów, filmów, sztuk teatralnych, broszur oraz materiałów w internecie. Szkoleniami zostały objęte osoby pracujące z dziećmi i młodzieżą, rodzice oraz dzieci i młodzież. Tematami szkoleń były: strategie sprawców, psychodynamika osób skrzywdzonych, czynniki ryzyka oraz czynniki ochronne w instytucjach. Powstał portal internetowy, dotyczący prewencji²⁰, gdzie można m. in. znaleźć potrzebne informacje i kontakty do osób odpowiedzialnych. Podjęto również różnego rodzaju projekty naukowe.

---

²⁰ www.praevention-kirche.de.

Biskupi zlecieli wyspecjalizowanym instytutom akademickim opracowanie raportu dotyczącego skali i przyczyn wykorzystywania seksualnego małoletnich przez członków kleru katolickiego. Raport znany jako MHG-Studie²¹ został opublikowany we wrześniu 2019 r. Rząd powołał urząd Niezależnego Pełnomocnika ds. problemów wykorzystywania seksualnego dzieci²², przy którym istnieje polityczna Rada Poszkodowanych (Der Betroffenenrat) składająca się z 11 osób, które w różnych środowiskach i kontekstach społecznych doświadczyły wykorzystania seksualnego w dzieciństwie. Niezależny Pełnomocnik 26 stycznia 2016 r., na mocy uchwały parlamentu z 2 lipca 2015 r., powołał Niezależną Komisję ds. przepracowania przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci²³. Jest to ciało społeczne, którego głównym zadaniem jest wysłuchanie osób skrzywdzonych, przebadanie i opracowanie ich świadectw, by przez ich historie poznać tę dramatyczną rzeczywistość krzywdzenia dzieci w delikatnej sferze seksualnej, gdziekolwiek miało to miejsce, oraz inspirować debatę społeczną i polityczną. Przez opracowanie i ujawnienie faktów ma wskazać, gdzie leży odpowiedzialność oraz jakie drogi prowadzą do uznania i naprawienia krzywdy, również tej, która z powodu przedawnienia nie może liczyć na sprawiedliwość. Wnioski z pracy Komisji mają służyć rozpoznaniu strukturalnych przyczyn krzywdzenia i prewencji. Poza tym Niezależna Komisja nie ma uprawnień ani jurysdykcji. W 2018 r. jej mandat został przedłużony do 2023 r.

Osoby poszkodowane w Kościele są zorganizowane w stowarzyszeniu pod nazwą *Eckiger Tisch* (Kanciasty stół – w przeciwieństwie do

---

21 Raport jest dostępny w internecie na stronach Konferencji Episkopatu Niemiec:
https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/diverse_downloads/dossiers_2018/MHG-Studie-gesamt.pdf.

22 <https://beauftragter-missbrauch.de/>.

23 <https://www.aufarbeitungskommission.de/>.

okrągłego stołu). Konferencja episkopatu wybrała jednego z biskupów na własnego pełnomocnika ds. ochrony małoletnich. Została podjęta współpraca z *National Review Board for the Protection of Children and Young People* powołaną w 2002 r. przez Konferencję Biskupów USA oraz z istniejącym na Uniwersytecie Georgetown *Center for Applied Research in the Apostolate* (CARA²⁴; za: Hallay-Witte, Janssen, 2015, s. 152–168).

Podsumowując, w Kościele w Niemczech zaangażowanie w zakresie prewencji wykorzystania seksualnego rozpoczęło się zanim nastąpiła fala zgłoszeń w 2010 r., jednakże było ono niewystarczające. Skala ujawnień zmusiła Kościół w Niemczech do przepracowania swoich zaniechań i wyciągnięcia wniosków na przyszłość, w tym dla pracy prewencyjnej. Kościół w Niemczech dość szybko przygotował zarówno programy prewencji uniwersalnej, jak i interwencyjnej. Państwo podeszło do problemu wykorzystywania seksualnego małoletnich jako do problemu społecznego, a nie specyficznemu kościelnemu, i rozpoczęło na szeroką skalę programy prewencyjne oraz wyszło naprzeciw oczekiwaniom osób poszkodowanych. Prewencja uniwersalna jest podejmowana również przez Kościół niemiecki w środowiskach uchodźców.

---

24 <https://cara.georgetown.edu/>.

Profilaktyka wykorzystywania seksualnego w Kościele w Polsce

W porównaniu z kościołami w USA i w Niemczech, kościoły w krajach postkomunistycznych, w tym Kościół w Polsce, pod względem prewencji są na początku drogi. Ta nierównoczesność we wdrażaniu zasad profilaktyki wydaje się mieć swoją główną przyczynę w przesunięciu procesów transformacji społecznej, kulturowej, obyczajowej i politycznej o kilkadziesiąt lat. Głównym motorem zajęcia się prewencją jest konieczność podjęcia interwencji z powodu wzmagającego się procesu ujawnień przypadków wykorzystywania seksualnego małoletnich przez duchownych, w którym – podobnie jak na Zachodzie – media odgrywają ogromną rolę. Ponadto środki zaradcze nakazane przez Stolicę Apostolską wymuszają dążenie do wyrównania kroku z Kościołem powszechnym przez przystosowanie jej zaleceń do polskich warunków przede wszystkim w sferze interwencji. Prewencja uniwersalna jest wprowadzana powoli, gdyż musi się mierzyć z wieloma własnymi ograniczeniami, w tym mentalnościowymi.

Dynamika wprowadzania prewencji w Kościele w Polsce jest w dużej mierze podobna jak w kościołach w innych krajach. Najpierw opracowuje się dokumenty prawne i procedury dotyczące przyjmowania zgłoszeń czynów przestępczych, które już się dokonały, a dopiero w dalszej kolejności tworzy się system prewencji uniwersalnej, w tym dobre praktyki. Proces tworzenia systemu prewencji w Kościele w Polsce rozpoczął się od przygotowania przez Konferencję Episkopatu Polski Wytycznych w odpowiedzi na wymaganie Stolicy Apostolskiej wyrażone 3 maja 2011 r. przez watykańską Kongregację Nauki Wiary w *Okólniku do konferencji episkopatów w sprawie opracowania „Wytycznych” dotyczących sposobów postępowania w przypadku nadużyć seksualnych popełnionych przez duchownych wobec osób niepełnoletnich*. Okólnik mówi, że Wytyczne przygotowane

przez Konferencje Episkopatu winny dać wskazówki Biskupom diecezjalnym i Wyższym Przełożonym, jak postępować w przypadku, gdyby zostali poinformowani o domniemanych nadużyciach seksualnych wobec osób niepełnoletnich, dokonanych przez duchownych na terytorium podlegającym ich jurysdykcji²⁵. Wprawdzie od 2009 r. Kościół w Polsce miał już poufne Wytyczne dotyczące tego zagadnienia, ale niewiele wiadomo o tym, czy i w jaki sposób były one realizowane.

Nowe Wytyczne²⁶ zostały zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski w 2014 r. Jednocześnie zatwierdzony dokument o prewencji²⁷ obowiązujący w całym Kościele w Polsce. Przez kilka lat dokument ten był literą martwą, gdyż w Kościele w Polsce nie miał odpowiednio przygotowanej kadry, która byłaby w stanie podjąć się budowania systemu prewencji. Poza tym Konferencja Episkopatu aż do tej pory nie finansuje tych działań.

W czerwcu 2013 r. biskupi powołali koordynatora ds. ochrony dzieci i młodzieży. Wtedy stopniowo rozpoczęła się praca nad budowaniem systemu prewencji przez Kościół w Polsce. Ponieważ nie istniały żadne struktury ani kadry, praca nad prewencją rozpoczęła się od rocznego akademickiego kursu e-learningowego pt. *Prewencja i interwencja w dziedzinie ochrony dziecka w środowiskach duszpasterskich*. Kurs został

---

25 http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20110503_abuso-minori_pl.html.

26 <https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2019/10/NowelizacjaWytycznychDotyczacychWstepnegoDochodzeniaKanonicznegoWPrzypadkuOskarzenDuchownychOCzynnyPrzeciwkoSzostemuPrzykazaniuDekaloguZOsobaNiepelnoletniaPonizejOsiemnastegoRokuZycia.pdf>.

27 <https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2017/07/Prewencja-nadu%C5%BCy%C4%87-seksualnych-wobec-dzieci-i-m%C5%82odzie%C5%BCy-i-os%C3%B3b-niepe%C5%82nosprawnych-w-pracy-duszpasterskiej-i-wychowawczej-Ko%C5%9Bcio%C5%82a-w-Polsce-1.pdf>.

udostępniony po włosku i po angielsku przez rzymskie *Centre for Child Protection* dla 60 osób z całej Polski, z których ⅓ go ukończyło.

W kwietniu 2014 r. władze Akademii Ignatianum w Krakowie powołały Centrum Ochrony Dziecka²⁸ (COD) jako międzywydziałową jednostkę uczelni. Jako centrum akademickie COD nie jest agendą Konferencji Episkopatu Polski, ale służy Kościołowi w Polsce. Już w czerwcu 2014 r. Centrum zorganizowało pierwszą w Polsce międzynarodową konferencję pt. *Jak rozumieć i odpowiedzieć na wykorzystywanie seksualne małoletnich w Kościele*. Krótco po konferencji COD rozpoczęło pracę nad tworzeniem podstawowych struktur w diecezjach i zakonach poczynawszy od szkolenia delegatów i duszpasterzy, czyli osób przygotowanych do przyjmowania zgłoszeń o przestępstwach wykorzystania seksualnego małoletnich oraz do udzielenia pomocy duszpasterskiej osobom skrzywdzonym i ich bliskim. Pierwszym etapem było więc, jak wszędzie, budowanie profilaktyki interwencyjnej. W latach 2014–2018 podejmowane były również działania edukacyjne dla różnych grup, co dało w sumie 125 dni szkoleniowych. W roku 2016 COD przygotowało program studiów podyplomowych z zakresu ochrony dzieci i młodzieży przed wykorzystaniem seksualnym. Te trwające trzy semestry studia korzystają z kompetencji kadry Wydziału Pedagogicznego Akademii Ignatianum w Krakowie oraz z doświadczenia specjalistów Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę. Dotąd odbyły się dwa kursy ukończone przez ponad 40 studentów świeckich, księży diecezjalnych i zakonnych, a także zakonnic. Wszyscy w taki czy inny sposób uczestniczą w różnych sektorach kościelnej pracy z dziećmi i młodzieżą wnosząc w nie nabyte kompetencje i umiejętności. Obecnie, czyli w kwietniu 2020 r.,

---

28 Sześć lat pracy Centrum Ochrony Dziecka opisano w: <https://cod.ignatianum.edu.pl/component/content/article/11-komentarze/144-zak-sj-6-lat-dzialalnosci-cod.html?Itemid=109>.

33 osoby studiują na trzecim kursie podyplomowym. Celem tych studiów jest nabycie wiedzy i umiejętności w zakresie profilaktyki przemocy seksualnej na szkodę osób małoletnich. W szczególności dają one wiedzę i umiejętności w zakresie:

1. rozpoznawania u dzieci i młodzieży symptomów przemocy;
2. prowadzenia rozmów i udzielenia pomocy kryzysowej dzieciom i młodzieży, która doświadczyła przemocy;
3. znajomości procedur postępowania w sytuacji przemocy wobec dziecka oraz umiejętnego ich i zastosowania;
4. tworzenia programów zapobiegających przemocy w rodzinach, w szkołach oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych oraz w formalnych i nieformalnych grupach dziecięcych i młodzieżowych;
5. zapobiegania przemocy;
6. rozpoznawania przemocy;
7. reagowania na przemoc;
8. tworzenia programów wczesnej interwencji wobec osób dotkniętych przemocą w tych samych miejscach i środowiskach²⁹.

W roku akademickim 2018/2019 COD przygotowało standardy ochrony dzieci i młodzieży³⁰ oraz przeszkoliło zespoły ds. prewencji powołane przez biskupów diecezjalnych. Celem tych szkoleń było

---

29 Za: <https://cod.ignatianum.edu.pl/edukacja-i-prewencja/studia-podyplomowe.html>.

30 Przyjęte standardy: 1. Stworzenie i zachowanie bezpiecznego środowiska w Kościele; 2. Weryfikacja, delegowanie i edukacja osób pracujących z dziećmi i młodzieżą; 3. Sposób reagowania na oskarżenia i niewłaściwe zachowania; 4. Zapewnienie opieki i wsparcia osobom skrzywdzonym; 5. Zarządzanie i praca z osobami oskarżonymi o wykorzystanie seksualne; 6. Współpraca w dziele ochrony dzieci i młodzieży; 7. Szkolenie i stałe wsparcie dla osób zajmujących się profilaktyką w Kościele; 8. Zapewnienie jakości w zakresie prewencji i weryfikacja.

przygotowanie zespołów diecezjalnych do opracowania systemu prewencji w diecezji. Aktualnie w ponad 30 diecezjach i w licznych prowincjach zgromadzeń żeńskich oraz męskich zostały opracowane i są wdrażane normy oraz zasady ochrony dzieci i młodzieży. Jeśli chodzi o diecezje, to wkrótce wszystkie powinny zakończyć ten bardzo ważny etap przygotowawczy i wejść na długą drogę wdrażania oraz ulepszania ochrony dzieci i młodzieży we wszystkich sektorach pracy z nimi. W wielu diecezjach, zakonach czy placówkach są prowadzone szkolenia w zakresie prewencji uniwersalnej. Nie ma określonego jednego programu tych szkoleń i nie są one jeszcze objęte ewaluacją. Odpowiadają one na swoiste potrzeby, doświadczenia i trudności. Od kilku lat w ramach prewencji uniwersalnej są również podejmowane specjalistyczne szkolenia dla osób odpowiadających za formację w seminariach duchownych. Prowadzone są szkolenia w seminariach dla kleryków. Także te szkolenia nie mają jednego programu ani nie są ewaluowane. Niektóre szkolenia trwają kilka dni, a inne – kilka godzin.

Obecnie COD realizuje trzy programy. Pierwszy z nich, za-tytułowany *Bezpieczne wakacje*, ma na celu przekazanie zasad ochrony dzieci i młodzieży odpowiedzialnym za wakacyjne formy pracy z młodymi osobami. Przed wakacjami w 2019 r. przeszkolono moderatorów i animatorów wakacyjnych działań w archidiecezji krakowskiej. Przeszkoleni zostali wolontariusze, kadra i rodzice zaangażowani w „Drabinie Jakubowej”³¹, która jest dziełem zajmującym się osobami niepełnosprawnymi. Przeszkolono również pracowników domu rekolekcyjnego, kadre i wolontariuszy „Festiwalu Życia”³². Ponieważ każda z tych grup była szkolona według innego

---

31 <https://drabinajakubowa.pl/pl/>.

32 <https://festiwalzycia.pl/>.

programu, wnioski z przeprowadzonej ewaluacji po tych szkoleniach nie są więc standaryzowane. Szkolenie kadry, rodziny i wolontariuszy z „Drabiny Jakubowej” wskazało na konieczność przygotowania specjalnego programu dla osób z niepełnosprawnością fizyczną i intelektualną, jak również na konieczność uczestniczenia w takich szkoleniach rodziców i opiekunów. Szkolenie osób zaangażowanych w „Festiwalu życia” wskazało na konieczność zróżnicowania treści szkoleniowych dla osób, które były szkolone. Zauważono również, że szkolenie uwrażliwiło osoby odpowiedzialne, a także animatorów, którzy wywodzą się spośród rówieśników, na niepokojące zachowania. W trakcie trwania festiwalu informowano o takich zachowaniach, co za każdym razem prowadziło do interwencji. Najliczniejszą grupą przeszkoloną w ramach programu „Bezpieczne wakacje” stanowią osoby zaangażowane w aktywność wakacyjną w archidiecezji krakowskiej. Głównymi uczestnikami byli animatorzy, a zatem osoby, które nie podejmują głównej odpowiedzialności za prowadzoną aktywność wakacyjną, a jedynie za konkretną małą grupę, w związku z tym wskazano na to, aby takie szkolenie było skierowane przede wszystkim do osób odpowiedzialnych za prowadzenie grupy, którymi najczęściej są kapłani. Potrzeba również zróżnicowania treści szkolenia. Uczestnicy szkolenia zasadniczo wskazali na przydatność treści szkoleniowych dla pracy wakacyjnej.

Drugim projektem realizowanym przez COD jest przygotowanie zasad i standardów ochrony osób z niepełnosprawnością. Zaangażowani są w niego pracownicy akademicki i osoby pracujące z niepełnosprawnymi (w tym dwóch absolwentów studiów podyplomowych). Obecnie prace nad projektem trwają.

Celem trzeciego projektu jest przygotowanie kursów e-learningowych dla dorosłych liderów grup parafialnych i ponadparafialnych, a w dalszej perspektywie dla liderów młodzieżowych oraz uczestników.

Projekt ten jest obecnie oceniany pod względem merytorycznym przez osoby, które mają doświadczenie pracy z liderami grup, oraz pracowników naukowych. Konsultowana jest również część techniczna tego projektu.

Docelowo prewencja powinna zostać wdrożona w każdej placówce edukacyjnej, opiekuńczo-wychowawczej czy duszpasterskiej Kościoła w Polsce.

Podsumowując ten krótki przegląd działań profilaktycznych w Kościele w Polsce, należy stwierdzić, że skupiają się one w pierwszym rzędzie na prewencji interwencyjnej w aspekcie realizowania procedur związanych ze zgłaszaniem wykorzystania seksualnego przez osoby duchowne. Te działania dotyczą głównie spraw dawniejszych, zgłaszanych przez dorosłe ofiary skrzywdzone w dzieciństwie lub młodości. Nie oznacza to oczywiście, że nie ma spraw aktualnych. Niektóre diecezje i zakony oferują osobom skrzywdzonym opiekę obejmującą finansowanie pomocy terapeutycznej i prawnej oraz pomoc duszpasterską. Nie zawsze jednak zgłaszanie krzywdy jest przyjmowane w sposób empatyczny. Czasami najważniejsze jest przede wszystkim zachowanie procedur. Jeśli natomiast chodzi o profilaktykę uniwersalną, to jej wdrożenie wymaga więcej czasu oraz zależy bardziej od przekonania i mentalności przełożonego danej jednostki kościelnej. Coraz większą rolę w przygotowaniu i wdrażaniu prewencji uniwersalnej będą mieli absolwenci studiów podyplomowych. Niektórzy już w ich trakcie lub zaraz po ich ukończeniu podejmują takie zadanie w miejscu, gdzie pracują. W niektórych diecezjach i zakonach oraz w instytucjach prowadzonych przez Kościół zaangażowano różnych specjalistów – m.in. pedagogów i psychologów – którzy pomagają w budowaniu systemu prewencji, w tym prewencji uniwersalnej. Brak jest natomiast badań teoretycznych, analizy instytucjonalnych czynników ryzyka, przygotowania schematów szkoleń dla różnych grup, superwizowania

i monitorowania całej pracy profilaktycznej oraz – jak dotąd – również finansowania tych działań.

Słabym punktem jest również praca ze sprawcami wykorzystania seksualnego. Z bezradności, braku rozwiązań, jak również z lęku przed opinią, że chroni się sprawcę, ksiądz-sprawca często bywa pozostawiony sobie i w zależności od ciężkości oskarżenia jest albo usuwany ze stanu duchownego, albo odsunięty od jakiejkolwiek pracy duszpasterskiej bez wskazania mu zadań, które mógłby wykonywać. Tak w jednym, jak i w drugim przypadku działania prewencyjne i resocjalizacyjne nie mają zastosowania.

Można więc powiedzieć, że dzięki pracy koordynatora i zespołu COD Kościoł w Polsce podjął działania profilaktyczne. Jesteśmy jednak wciąż jeszcze na początku tej pracy. Jak do tej pory praca ta odbywała się i odbywa bez udziału finansowego ze strony episkopatu. W ubiegłym roku Konferencja Episkopatu Polski wybrała abp. Wojciecha Polaka na delegata ds. ochrony dzieci i młodzieży. Z jego inicjatywy powstała Fundacja Św. Józefa i biuro delegata przy Sekretariacie KEP, co przez wielu jest postrzegane jako struktura równoległa do tej, która istniała do tej pory.

Doświadczenie Kościołów w innych państwach pokazuje też, że bez zmiany mentalności wszystkich członków Kościoła, jak również bez powszechnego w całym społeczeństwie podjęcia działań prewencyjnych, proces tworzenia kultury prewencji jest bardzo powolny. Struktury Kościoła nie istnieją w próżni, ale w konkretnym społeczeństwie i są uwarunkowane polityką, jaką w materii prewencji prowadzi państwo. W Polsce poprzedni Rzecznik Praw Dziecka wzywał do wypracowania narodowej strategii prewencji wszelkiej przemocy skierowanej przeciw dzieciom. Rząd konsekwentnie odrzucał tę propozycję. Poza tym jeszcze dość słabo wykorzystujemy doświadczenia innych Kościołów, trwając wciąż w nadziei, że jednak skala zjawiska w Kościele w Polsce

okaże się znacznie mniejsza i że podejmowanie działań prewencyjnych na poziomie uniwersalnym nie jest aż tak potrzebne.

Uczestnicząc w tworzeniu dotychczasowych działań w zakresie profilaktyki wykorzystania seksualnego, nie jest łatwo te działania obiektywnie ocenić i podsumować. Rozczarowujące jest dotychczasowe podejście episkopatu, które wskazuje na brak wizji i na brak wspólnej zdecydowanej woli zaangażowania się w długofalowe budowanie spójnego systemu prewencji. Potwierdzają to niestety działania podjęte w pośpiechu w reakcji na dokument braci Sekielskich. Te działania nie zastąpią organicznego planowania gwarantującego tworzenie bezpiecznego środowiska dla osób małoletnich i bezradnych w polskim Kościele i w społeczeństwie.

Zakończenie

Opinia publiczna od ponad 30 lat, najpierw w USA i w krajach anglosaskich, a teraz globalnie, w sposób zdecydowany i jednoznaczny wskazuje na problem wykorzystywania seksualnego małoletnich w Kościele. Wymusiło to na Kościele działania w zakresie prewencji – najpierw interwencyjnej, a następnie uniwersalnej, skierowanej głównie do wnętrza Kościoła.

Działania prewencyjne są wdrażane przez kościoły w kolejnych krajach. W jednych idzie to szybciej, w innych wolniej. Nie ma równoczesności. Są działania bardzo zaawansowane, jest też brak takich działań, czy nawet brak przekonania o potrzebie jakichkolwiek działań. W niektórych krajach, w których Kościół jest pierwszą i dużą instytucją, która buduje system prewencji może się to stać inspiracją dla decyzji i działań w tym społeczeństwie.

Poza wspomnianymi na początku kwestiami teologicznymi, które mają fundamentalne znaczenie dla motywowania działań kościelnych zmierzających do ochrony dzieci i młodzieży przez budowanie dla nich i z ich udziałem bezpiecznego środowiska, gdyż dotyczą istoty Kościoła i jego misji, trzeba, aby Kościół odpowiedział sobie także na inne ważne pytanie. Dlaczego, mimo wielu dzieł wychowawczych w Kościele, prowadzonych przez zakony i zgromadzenia, które historycznie miały pewien system prewencji lub jego znaczące elementy, posiadane doświadczenie nie pomogło chronić dzieci i młodzieży przed wykorzystaniem seksualnym? Dlaczego to dziedzictwo nie stało się wystarczającą inspiracją, aby podjąć działania uprzedzające bez czekania na presję związaną z kolejnym skandalem?

E-mail autorki: kontakt@ewakusz.pl.

Bibliografia

- Allen, E. A. (2020). Survivors won't be ignored, expert says after Pell acquittal. *CruX*, 9 kwietnia 2020. Pobrane z: <https://cruXnow.com/church-in-oceania/2020/04/survivors-wont-be-ignored-expert-says-after-pell-acquittal/>.
- Altieri, C. (2020). Analysis: What the Pell case means for Vatican reform. *Catholic Herald*, 10 kwietnia 2020. Pobrane z: <https://catholicherald.co.uk/analysis-what-the-pell-case-means-for-vatican-reform/>.
- A Program and Service of the National Catholic Risk Retention Group, Inc. Pobrane z: https://www.virtusonline.org/virtus/protecting_children.cfm.
- Applewhite, M. (2016). Historical and Current Standards of Care for Prevention and Response to Sexual Abuse.
- Archdiocese of Omaha. (2018). Circle of Grace. Program for Children and Young People. Part 1: Grade Kindergarden to Grade 8. Safe Environment Training. Part 2: Grade 9 thorough Grade 12.
- Beisert, M. (2012). *Pedofilia. Geneza i mechanizm zaburzenia*. Sopot. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Benedykt XVI. (2019). *Kościół a skandal wykorzystania seksualnego. Polskie tłumaczenie eseju*. Pobrane z: <https://cod.ignatianum.edu.pl/component/content/article/9-stolicy-apostolskiej/133-benedykt-xvi-%E2%80%99Eko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82-a-skandal-wykorzystywania-seksualnego%E2%80%99D.html?Itemid=109>.
- Berkovits, S. M. (2018). Preventing abuse in Christian organizations that serve youth: Ten policies to create safer environments. *Currents in Theology and Mission*, 45(3), 20–22.
- Bishops' Conference of Scotland. (2018). *In God's Image. Safeguarding in the Catholic Church in Scotland*. Pobrane z: <https://www.bcso.org.uk/Portals/0/In%20Gods%20Image%20WEB.pdf>.

- Centre for Child Protection. *Providing education for the prevention of child sexual abuse*. Pobrane z: <https://childprotection.unigre.it/>.
- Cupich, B. (2016). To love and protect. Pope Francis' systemic approach to safeguarding children. *America*, 7, 18–25.
- Czub, M. (2015). *Zrozumieć dziecko wykorzystywane seksualnie*. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Franciszek, Papież (2017) *Discorso del Santo Padre Francesco ai partecipanti al congresso 'Child Dignity in the Digital World'*. Pobrane z: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2017/october/documents/papa-francesco_20171006_congresso-childdignity-digitalworld.html.
- Groff, A. (2018). Making church a safe place. *Christian Century*, 21 listopada, 28–31.
- Hallay-Witte, M., Janssen, B. (red). (2016). *Schweigebruch. Vom sexuellen Missbrauch zur institutionellen Prävention*. Freiburg – Basel – Wien: Herder.
- Hesse, S. (2018). Schier unübersehbar. Prävention gegen sexualisierte Gewalt in der katholischen Kirche in Deutschland. *Stimmen der Zeit*, 5, 320–328.
- Interfaith Alliance for Safer Communities (2018). The Abu Dhabi Declaration Interfaith Alliance for Safer Communities: Child Dignity in the Digital World. Pobrane z: <https://static1.squarespace.com/static/5a4d5d4e7131a5845cdd690c/t/5c41e8b30e2e72ac47386e40/1547823283601/Interfaith+Alliance.Declaration+of+Abu+Dhabi+-+20+Nov+2018+%281%29.pdf>.
- Joulain, S. (2019). *Combattere l'abuso sessuale sui bambini*. Queriniana Brescia. Nuovi Saggi.
- Konferencja Episkopatu Polski. (2014). *Prewencja nadużyć seksualnych wobec dzieci i młodzieży i osób niepełnosprawnych w pracy duszpasterskiej i wychowawczej Kościoła w Polsce*. Pobrane z: <https://cod.ignatianum.edu.pl/component/content/article/10-episkopatu/17-kep-prewencja-nadużyć-seksualnych-w-pracy-duszpasterskiej-i-wychowawczej.html?Itemid=109>).

- Kongregacja ds. Duchowieństwa. (2016). Dar powołania do kapłaństwa. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*. Watykan, 202.
- Kongregacja Doktryny Wiary. (2011). *Okólnik do Konferencji Episkopatów w sprawie opracowania „Wytycznych” dotyczących sposobów postępowania w przypadku nadużyć seksualnych popełnionych przez duchownych wobec osób niepełnoletnich*. Pobrane z: <https://cod.ignatianum.edu.pl/component/content/article/9-stolicy-apostolskiej/32-kongregacja-doktryny-wiary-okólnik-do-konferencji-episkopatów-w-sprawie-opracowania-„wytycznych”.html?Itemid=109>.
- Kusz, E. (2020). Kościołe – jaki jesteś? Kryzys Kościoła w świetle skandalu wykorzystania seksualnego. W: M. Lis (red. nauk.), *Kryzys w świecie, kryzys w Kościele* (s. 94–114). Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Moore, S. E; Robinson, M. A.; Dailey, A; Thompson, C. (2015). Suffering in silence: Child Sexual molestation and the Black Church: If God don't help me who can I turn to? *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 25, 94–114.
- Nojadera, B. (2013). Children First. How safe-environment programs are preventing abuse. *America*, 8, 19–22.
- Nowak, A., Wysocka, E. (2001). *Problemy i zagrożenia społeczne we współczesnym świecie. Elementy patologii społecznej i kryminologii*. Katowice: Wydawnictwo Śląsk.
- Our Story. Child Dignity in the Digital World. Pobrane z: <https://www.childdignity.com/our-story>.
- Pala, G. (2020). *La Chiesa risponde agli abusi sui minori. Interventi, provvedimenti e indirizzi per contrastare un grave fenomeno di devianza*. Mediolan: Edizioni San Paolo.
- Rossetti, S. (2018). *Five ways to safeguard children everywhere*. Pobrane z: <https://www.americamagazine.org/politics-society/2018/09/20/five-ways-safeguard-children-everywhere>.

- Rowe, S. (2018). To stop sexual abuse, empower all the people. Good leaders aren't enough. *Christian Century*, 26, 10–11.
- Sajkowska, M. (2002). Wykorzystywanie seksualne dzieci. Ustalenia terminologiczne, skala zjawiska, oblicza problemu społecznego, dziecko krzywdzone. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 1(1), 5–28.
- Schuth, K. (2012). A Change in Formation. How the sexual abuse crisis has reshaped priestly training. *America*, 1, 2–9.
- Szczęśny, W. W. (2003). *Zarys resocjalizacji z elementami patologii społecznej i profilaktyki*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Szłazak, J., Szłazak, N. (2010). *Bezpieczeństwo i higiena pracy*. Kraków. AGH Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne.
- The Declaration of Rome. Pobrane z: <https://www.childdignity.com/blog/declaration-of-rome>.
- Unabhängiger Beauftragter für Fragen des sexuellen Kindesmissbrauchs. Pobrane z: <https://beauftragter-missbrauch.de/>.
- United States Conference of Catholic Bishops. (2012). *The causes and context of sexual abuse of minors by catholic priests in the United States 1950–2010*.
- United States Conference of Catholic Bishops. (2018). *Promise to Protect. Pledge to Heal. Charter for the Protection of Children and Young People. Essential Norms for Diocesan/Eparchial Policies Dealing with Allegations of Sexual Abuse of Minors by Priests or Deacons*. Pobrane z: <http://www.usccb.org/issues-and-action/child-and-youth-protection/upload/Charter-for-the-Protection-of-Children-and-Young-People-2018-final.pdf>.
- Vieth, V. I., Tchividjian, B. J., Walker D. F., Knodel K. R. (2012). Child abuse and the Church: A call for prevention, treatment, and training. *Journal of Psychology & Theology*. 40(4), 323–335.
- Włodarczyk, J., Makaruk, K., Michalski, P., Sajkowska, M. (2018). *Ogólnopolska diagnoza skali uwarunkowań krzywdzenia dzieci. Raport z badań*. Warszawa: Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę.

- Włodarczyk, J., Sajkowska, M. (2013). Wykorzystywanie seksualne dzieci. Wyniki Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 12(3), 63–100.
- Zimmer, A., Lappehsen-Lengler, D., Weber, M., Götzinger, K. (2014). *Sexueller Kindesmissbrauch in kirchlichen Institutionen – Zeugnisse, Hinweise, Prävention. Ergebnisse der Auswertung der Hotline der Deutschen Bischofskonfereny für Opfer sexueller Gewalt*. Weinheim: Beltz Juventa.
- Zollner, H. (2017). La tutela dell'infanzia nella Chiesa Cattolica. (S. 448–457). *Civiltà Cattolica*, 1, 448–457.
- Zollner, H., Deodato, A., Manenti, A., Ugolini, G., Bernardini, G. (2017). *Abusi sessuali nella Chiesa? Meglio prevenire*. Mediolan: Ancora.
- Zollner, H., (2018). Father Hans Zollner. Post abuse crisis. How we can get back our Christian Roots. *America Magazine*, 17 września. Pobrane z: <https://www.americamagazine.org/faith/2018/09/17/father-hans-zollner-post-abuse-crisis-how-can-we-get-back-our-christian-roots>.

Prevention of sexual abuse in the Catholic Church prevention system

The article is a review. It presents preventive measures taken in the Catholic Church in connection with the crisis caused by disclosure of sexual abuse of minors by clergy. It characterizes the steps taken by the Holy See (Vatican), which are in force throughout the Catholic Church. Then the article discusses ways of protecting children and young people in some local Churches, especially in the US, and finally it presents the evolution of thinking about prevention in the Church in Poland. Analyzing the way of implementing prevention in the Church, it is noted that the first stage of activity is interventional prevention. Over time, one proceeds to preventive actions of a universal nature. The article also indicates the questions that should be answered in order to take more comprehensive preventive measures in the Church.

KEYWORDS SEXUAL ABUSE, CHURCH, PREVENTION

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa–Użycie niekomercyjne–Bez utworów zależnych 3.0 Polska.

Redakcja i korekta: Maciej Czerwiński

Projekt graficzny: Norbert Grzelka

Copyright © 2020 Fundacja Dajemy Dzieciom Się